

De vergeettachtigers

De *Tachtigers* is een verzamelnaam, die de meesten van ons doet terugdenken aan de vernieuwende kunstenaars uit de laatste jaren van de 19e eeuw. Meteen springen namen als: Lodewijk van Deysse, Frederik van Eeden, Hélène Swarth of Albert Verwey in onze geest omhoog met als algemeen cumulatiepunt het gedicht *Mei* van Herman Gorter.

De tachtigers van nu zijn de laatsten, die weliswaar als jeugdigen, bewust de Tweede Wereldoorlog hebben meegemaakt. Hun jeugd, en ook mijn jeugd, werd getekend door de uitzonderlijke gebeurtenissen, die die oorlog met zich meebracht. Het was de tijd, dat je op school zat en maar ten dele begreep wat zich rond je afspeelde. Het schoolleven was ineens niet meer zoals het vroeger was. Soms moest je oefeningen doen in het wegkruipen voor het geval er een bombardement verwacht werd op de stad waar je woonde. Of soms was de school gesloten omdat er geen brandstof meer was om de kachels in de klassen te stoken.

Maar ook kwam het voor dat je vriendje Gideon ineens niet meer in de klas verscheen en dat je hem nooit meer terugzag. Je voelde op een of andere manier, dat vragen waar hij gebleven was, iets was dat je beter niet kon doen. Was hij verhuisd? Of was hij ziek? Of....? Je hoorde thuis je ouders wel eens praten over dingen, die je niet goed begreep. Over Joden. Was Gideon opgepakt of was hij ondergedoken en zou je hem, als de oorlog eenmaal was afgelopen weer terugzien? Je wist het niet.

Aan onzekerheid raakte je gewend, want er gebeurden zoveel onverwachte dingen om je heen. Het kon zijn dat je met je ouders uit huis moest om geëvacueerd te worden en dat je zo maar in een wildvreemde plaats bij wildvreemde mensen in huis werd ondergebracht. Wanneer was dat ook weer? In 1943 of in 1944? Als je al in de tachtig bent is het vaak moeilijk om die dingen weer uit je geheugen op te diepen, maar diep in je weet je wel dat het gebeurde. En je weet ook nog heel goed dat het vaak een verschrikkelijke tijd was.

Maar het kon ook zijn, dat je vader ineens in een zwart uniform thuis kwam en het met luide stem met je moeder had over een overwinning op alles wat kwaadaardig was, de Bolsjewieken, in deze wereld. En dat

veelvuldig het woord Joden viel, die uitgeroeid moesten worden, of *ausgerottet*, zoals de Führer in het verre Berlijn had bevolen. En ineens viel het je op, dat je vroegere vriendjes je wat links lieten liggen of plotseling wegliepen als je je bij hun groepje wilde voegen. Wanneer merkte je dat voor het eerst? Was het in 1943 of toch al eerder?

Dat op de avond voor je verjaardag er ineens 's avonds, toen het al donker was, luid en hard gebeld werd, dat had je goed onthouden. En ook dat toen je vader mee moest met een paar mannen en dat hij later in Vught samen met nog veel meer andere mannen werd gevangen gehouden. Je moeder kreeg daarna soms heftige huilbuien, die pas later weer ophiel- den, als je vader na vele maanden weer ineens thuis kwam. Dan praatte hij met je moeder, maar hield direct op, zodra jij in de buurt kwam. Waarom dat was kon je alleen maar bevroeden, maar je haalde het niet in je hoofd om te vragen, waarom hij niets vertelde, als jij er bij was.

Zelfs als ook jij een vreselijke tijd in een Jappenkamp had doorgebracht was nadien het onderwerp voor je moeder taboe. Als je soms iets vertelde wat je je nog uit die tijd herinnerde zag je dat je moeder rood werd en dat ze gauw op een ander onderwerp overging.

Dingen gebeurden en soms wist je waar het om ging en dat je zelf door de Duitsers kon worden opgepakt om voor ze een tankgracht te graven. Of erger nog, kon worden weggevoerd naar Duitsland, het land van de vijand. Het werd een gewoonte om, als je Duitsers in de straat zag, je zo snel mogelijk en liefst ongezien uit de voeten te maken.

Alles was in die tijd doordrenkt van een gevoel, dat overal kwaad dreigde en dat je er alles aan moest doen om er buiten te blijven. Maar tevens het gevoel dat geen mens om je heen meer te vertrouwen was! Oppassen met wat je zei of deed buiten de veiligheid van het eigen huis. Want ook de burens....? Dat weet je nog maar al te goed, maar wanneer precies een of ander voorval zich voordeed is veel moeilijker om in je geest omhoog te brengen. Je bent een tachtiger en het geheugen laat je toch al veel meer in de steek dan vroeger. Je bent vergeetachtiger geworden en daarmee een *Vergeettachtiger*. Als je soms aan je kinderen of kleinkinderen een ineens bovenkomende herinnering gaat vertellen, zie je aan de gezichten, dat ze denken: *dat heb je al honderd keer verteld!* Of ze roepen al bij voorbaat: *daar*

krijgen we weer te horen over de fiets met houten banden! Onbarmhartig dringt de waarheid tot je door: je wordt steeds vergeetachtiger.

Dat je tot de uitstervende generatie behoort van degenen, die die oorlogstijd echt hebben meegemaakt, dringt niet meer door. Het is ook met een zeker onbegrip dat je nu nog naar de gezichten kijkt van de mensen, die op de 4e mei 's avonds om 8 uur even stil zijn. Wat weten zij van de oorlog af, anders dan wat ze op tv zien of uit verhalen gehoord of gelezen hebben? Zij dragen niet in zich mee het gevoel uit die tijd, dat jij wèl met je meedraagt. En je weet, dat over een beperkt aantal jaren er niemand meer is, die dat gevoel en die herinneringen met je deelt. Dat je tot een vergeten generatie behoort.

Dan ben je één van de *Vergeettachtigers* geworden. Je naam zal niemand zich meer herinneren, zoals met die andere tachtigers wel het geval is. De Gorters, de Perken, de Couperussen.....

Pas als de generatie van deze *Vergeettachtigers* ook is uitgestorven dan zal de Tweede Wereldoorlog echt werkelijk voorbij zijn.